

GGD Gelre IJssel

Onderwerp
Adviesvraag hoogspanningslijn Zutphen

Geachte [REDACTED]

Het
Kennisplatf

Datum

21 februari 2008

Ons kenmerk

06/08 KP EMV TR/VdG

Uw kenmerk

-

Blad

1/5

Behandeld door

R.M. van der Graaf
info-emv@kennisplatform.nl

rm heeft van u op 27 november 2007 een brief ontvangen met betrekking tot de plannen van de Gemeente Zutphen om sportvelden te realiseren in het buiten gebied van Zutphen, het plan Meijerink. De sportvelden zijn gepland in een gebied waar ook een 380 KV lijn door- en overheen loopt.

De GGD Gelre IJssel vraagt het Kennisplatform om enerzijds een advies met betrekking tot het onderzoek naar de veldsterkte dat door Petersburg Consultants bv is uitgevoerd en anderzijds om een inhoudelijke beoordeling van de concept GGD notitie.

In essentie komt het antwoord op het volgende neer. Afgaand op het voorgelegde rapport lijkt het onderzoek deugdelijk en op de gebruikelijke wijze te zijn uitgevoerd.

Het Kennisplatform vindt dat er geen wetenschappelijke basis is om conclusies te trekken over een verhoging van de kans op leukemie door sporten op de velden van plan Meijerink.

De volledige beantwoording van uw vragen is als bijlage bij deze brief gevoegd.

Hoogachtend,

mr. dr. A.G.J.M. Rombouts

Voorzitter Kennisplatform Elektromagnetische Velden en Gezondheid

Datum

21 februari 2008

Ons kenmerk

06/08 KP EMV TR/VdG

Blad

2/5

Bijlage:

Beantwoording van de vragen van GGD Gelre IJssel over magnetische velden van de hoogspanningslijn bij sportcomplex 't Meijerink Zutphen door het Kennisplatform Elektromagnetische velden en Gezondheid, januari 2008

Datum

21 februari 2008

Ons kenmerk

06/08 KP EMV TR/VdG

Blad

3/5

Vraag 1: Is het onderzoek van Petersburg Consultants bv van 29 oktober 2007 (concept) in opdracht van TenneT naar het stralingsniveau van de hoogspanningsmasten in het plan Meijerink gebruikelijk voor het vaststellen van het stralingsniveau?

Ja, de manier waarop het onderzoek is uitgevoerd, is gebruikelijk, hoewel in de meeste gevallen toetsing aan het door VROM geadviseerde hoogspanningslijnenbeleid beperkt blijft tot de magnetische veldsterkte van 0,4 microtesla. De grondslag voor deze laatste waarde is een mogelijk verhoogde kans op leukemie als deze waarde langdurig wordt overschreden. In het Gezondheidsraad advies van 21 februari 2008 wordt aangegeven dat als langdurig wordt beschouwd een dagelijks verblijf van 14 tot 18 uur per dag gedurende meer dan een jaar.

Door het RIVM is een handreiking opgesteld, als uitwerking van het VROM beleid, voor het berekenen van de 0,4 microteslazone (de zogenaamde specifieke magneetveldzone). In het conceptrapport van Petersburg Consultants wordt gesproken over "*de specifieke contouren van de hoogspanningslijn*". Omdat de term "specifiek" in het beleid voor de 0,4 microteslazone gereserveerd is, kan die term voor de andere veldsterktecontouren beter worden vermeden.

De magnetische veldsterkte van een hoogspanningslijn wordt vooral bepaald door de afstand tot de lijn en door de stroombelasting van de lijn. Petersburg Consultants heeft de magnetische veldsterkten rond de hoogspanningslijn in Zutphen berekend bij een over een lange periode gemiddelde stroombelasting van de lijn, op basis van hetzelfde uitgangspunt voor de stroombelasting als in de handreiking van het RIVM. Dit is een geschikte methode om over een lange periode gemiddelde veldsterkten te bepalen. Petersburg Consultants heeft op de plattegrond alle berekende veldsterkten met behulp van contourlijnen weergegeven.

In de wetenschappelijke literatuur worden mogelijke gezondheidseffecten gekoppeld aan de over een lange periode gemiddelde magnetische veldsterkte op de plek

Datum

21 februari 2008

Ons kenmerk

06/08 KP EMV TR/VdG

Blad

4/5

waar mensen wonen. De activiteit 'wonen' is echter niet goed te vergelijken met de activiteit 'sporten' op een sportcomplex zoals 't Meijerink. Bovendien zijn de wetenschappelijke gegevens onvoldoende om uitspraken te doen over een mogelijke toename van gezondheidsrisico's bij blootstelling aan veldsterkten boven 0,4 microtesla.

Vraag 2: Is het onderzoek deugdelijk uitgevoerd?

Volgens een eerste beoordeling: ja. Zonder de berekening opnieuw te laten uitvoeren is een definitief antwoord niet mogelijk. De inhoud van het rapport ziet er echter deugdelijk uit; bij het doornemen van het rapport kwamen geen zaken naar voren die onjuist zijn. Het betreft hier echter een conceptrapport; het is niet duidelijk òf (en in welke mate) het definitieve rapport hiervan afwijkt.

Vraag 3: Beoordeling van de GGD notitie

De GGD notitie bestaat uit twee gedeelten:

- het eerste gedeelte is een achtergrondbeschouwing van wat er vanuit de wetenschap bekend is over gezondheidseffecten van magnetische velden
- het tweede gedeelte is een risicoschatting van sporten op sportcomplex 't Meijerink.

Naar de mening van het Kennisplatform EMV geeft de achtergrondbeschouwing de wetenschappelijke status goed weer. Als leidraad is het medio 2007 gepubliceerde rapport Environmental Health Criteria Monograph nr. 238 "Extremely Low Frequency Fields" van de Wereld Gezondheidsorganisatie (WHO) gebruikt, dat een uitgebreid en recent overzicht is van de wetenschappelijke stand van zaken op het gebied van extreemlaagfrequente velden en gezondheid.

Het Kennisplatform heeft echter bezwaar tegen wat de opsteller noemt een "*indicatie van het mogelijke leukemierisico van sporten op 't Meijerink*" (zie blz. 11). In de tekst voorafgaand aan deze zin wordt duidelijk en terecht uiteen gezet dat het niet mogelijk is om op wetenschappelijke gronden een oordeel te geven over de gezondheidsrisico's van de magnetische veldsterkten op het toekomstig sportcomplex 't Meijerink. De gegevens van het wonen in de nabijheid van bovengrondse hoogspanningslijnen kunnen wetenschappelijk gezien niet worden doorvertaald naar andere situaties, zoals een korter verblijf bij een vergelijkbare of

hogere blootstelling. Anders gezegd, de wetenschappelijke gegevens zijn onvoldoende om uitspraken te doen over een mogelijk gezondheidsrisico van sporten op de velden van plan Meijerink. Naar de mening van het Kennisplatform zou dit de eindconclusie van de notitie moeten zijn.

Datum

21 februari 2008

Ons kenmerk

06/08 KP EMV TR/VdG

Blad

5/5

De daarna volgende “indicatieve risicoschatting” (blz. 11 en 12) mist wetenschappelijke onderbouwing.

Deze “indicatieve risicoschatting” en de laatste twee conclusies op blz. 13 (onder het tweede kopje) dienen volgens het Kennisplatform daarom te vervallen. Een betere conclusie is: “*Wetenschappelijk is er geen basis om conclusies te trekken over een verhoging van de kans op leukemie door sporten op de velden van plan Meijerink*”.